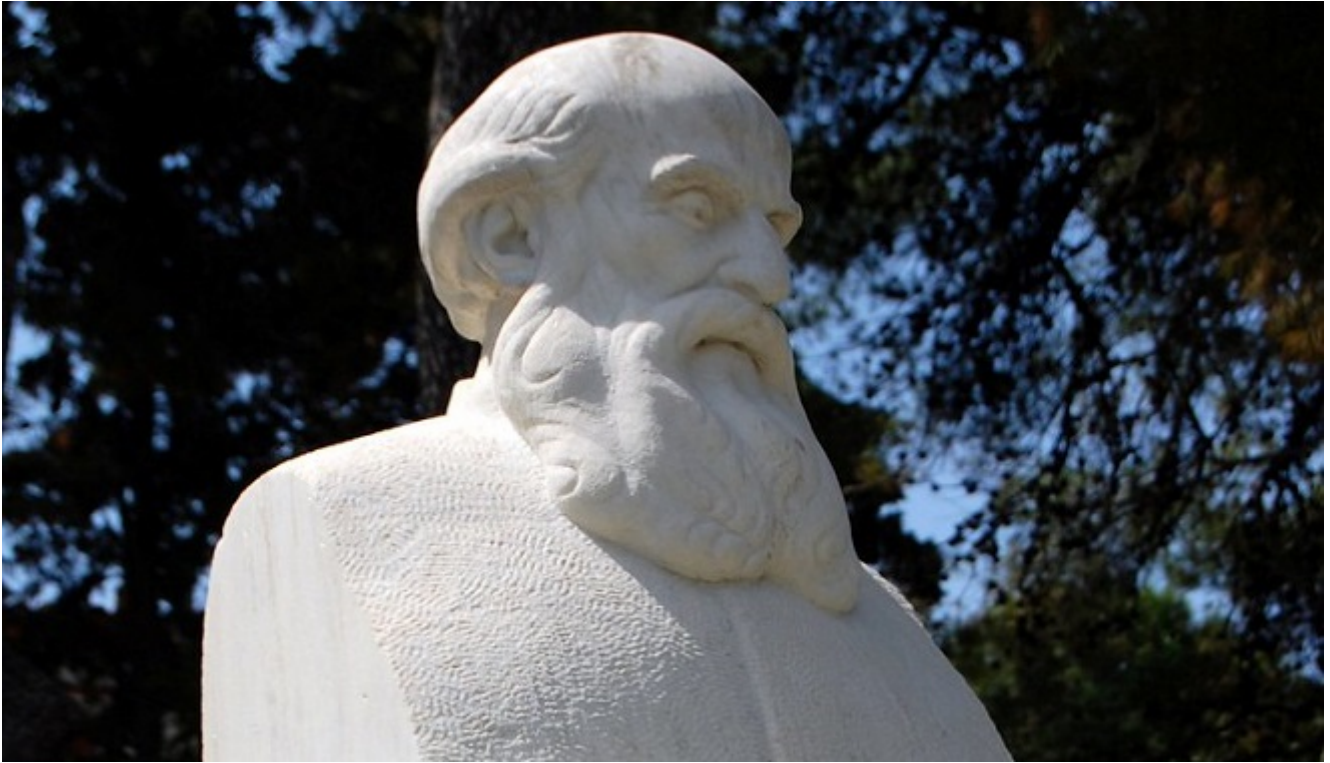

Αλέξανδρος (Ανδρόνικος) Μωραϊτίδης (1850-1929)

Πολιτισμός / Μορφές

Δημήτρης Θ. Κανελλόπουλος, PhD Φιλολόγος, Δ/ντής 3ου Δημ. Σχολείου Παλλήνης

Ο Αλ. Μωραϊτίδης γεννήθηκε στη Σκιάθο το 1850 όπου έμαθε και τα πρώτα του γράμματα. Ως μαθητής ήταν “επιμελής και εύτακτος” και είχε υψηλότερες επιδόσεις από τον συμμαθητή του και τρίτο του ξάδερφο Αλ. Παπαδιαμάντη.

Τα παιδικά βιώματα σηματοδοτούν ανεξίτηλα την ευαίσθητη ψυχή του και διαμορφώνουν έναν θρησκευόντα εσωτερικό κόσμο. Η θρησκεία ήταν γι’ αυτόν όχι απλά ένα σύστημα αρχών και κανόνων αλλά βίωμα, όπως αναφέρει: «Όταν είμεθα παιδιά, συνοδεύαμε (με τον Παπαδιαμάντη) τή νύχτα τόν παπά πού έπήγαινε στά έξωκκλήσια νά λειτουργήση ... Έπηγαίναμε στούς μακρινούς δρόμους, μᾶς έφώτιζε τό φεγγάρι καί έψέλναμεν καί οί τρεῖς μέ γοργόν ήχο...”.» ή «Παιδίον τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου μέ εἶχε πάρει ὁ Παπάς νά τόν συλλειτουργήσω». Χαρακτηριστικό τους επίσης ήταν η φιλαναγνωσία και οι πνευματικές ενασχολήσεις στα πρώτα χρόνια της ζωής τους στη Σκιάθο: «...ένθυμοῦμαι τά παιδικά μέ τόν Παπαδιαμάντη παιχνίδια μας ὅτε... μαθηταί τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, έγυμναζόμεθα, τάς ὥρας τῆς σχολῆς, συνθέτοντες στίχους ἢ γράφοντες λόγους!

».

Ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης σε νεαρά ηλικία.

Θα συνεχίσει τη γυμνασιακή του φοίτηση στη Σύρο ενώ αργότερα θα σπουδάσει στη Φιλοσοφική σχολή της Αθήνας. Δίδαξε για 25 περίπου χρόνια σε διάφορα σχολεία ενώ παράλληλα αρθρογραφούσε στην “Εφημερίδα” του Κορομηλά, στο «Μη χάνεσαι» και στην “Ακρόπολι” του Γαβριηλίδη και σε άλλες εφημερίδες και περιοδικά. Σ’ αυτά δημοσίευε τα εορταστικά του διηγήματα (Χριστουγεννιάτικα και Πρωτοχρονιάτικα) αλλά και τα ηθογραφικά του, τα οποία κυριαρχούνται από έντονη θρησκευτικότητα και αγάπη για τη φύση, καθώς και τις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις. Πρόκειται για μια πλειάδα άρθρων, καρπό της πολύχρονης γνωριμίας του με τόπους της ελεύθερης και αλύτρωτης τότε Ελλάδας ή περιοχές προσκυνήματα, τις οποίες επισκέφτηκε είτε ένεκα αναψυχής είτε ως απεσταλμένος εφημερίδων.

Το 1872 γίνεται μέλος του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός» και το 1874 ανέλαβε τη δημοσίευση των πρακτικών της Βουλής στην «Εφημερίδα», ενώ παράλληλα διακωμωδούσε την πολιτική κίνηση από τις στήλες της σατιρικής εφημερίδας «Αγορά», την οποία εξέδιδε ο ίδιος. Πολυγραφότατος, θα δημοσιεύσει άρθρα, θεατρικά έργα, μεταφράσεις, ποιήματα, ιστορικό μυθιστόρημα ενώ θα βραβευτεί σε λογοτεχνικούς διαγωνισμούς (Νικοδήμειο, Βουτσιναίο).

Καθώς ο Μωραϊτίδης ωριμάζει, θα ασχοληθεί και με την υμνογραφία, δηλαδή τη σύνταξη, συμπλήρωση και διόρθωση ιερών ακολουθιών, παρακλητικών Κανόνων και τροπαρίων προς τιμήν της Παναγίας και των Αγίων. Πέρα από την αναγνωρισιμότητά του εξαιτίας της λογοτεχνικής του παραγωγής, δε θα πρέπει

να παραγνωρίζεται η θρησκευούσα παρουσία του και η προσκόλλησή του στο κολλυβάδικο πνεύμα και την αγιορείτικη παράδοση. Συνδέεται με σεβάσιμες μορφές των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα, όπως τον Άγιο Νεκτάριο, τον Όσιο Παπά Νικόλα Πλανά και τον Αγιορείτη Γέροντα Αβιμέλεχ Μπονάκη, ενώ σημαντικότερη είναι η γνωριμία του με τον ιδρυτή και εκδότη του περιοδικού «Τρεις Ιεράρχες» Παναγιώτη Βαρυμποπιώτη. Στο περιοδικό θα δημοσιευτούν σε αρκετά τεύχη του, άρθρα του, κατά βάση θρησκευτικού και εθνικού περιεχομένου, κάποια πρωτοδημοσιευόμενα και κάποια ως διασκευές παλαιότερων.

Ιδιαίτερα γνωστή είναι η παρουσία του ως αριστερού ψάλτη στο αναλόγιο του Προφήτη Ελισσαίου, στο Μοναστηράκι, (ὁ Παπαδιαμάντης ήταν δεξιός), ιερουργούντος του Οσίου Παπά Νικόλα του Πλανά. Στο εκκλησάκι του Προφήτου Ελισσαίου οι αγρυπνίες ξεκίνησαν γύρω στα 1885 και σύντομα άρχισαν να συμμετέχουν αδιαλείπτως οι δύο Αλέξανδροι (ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης το 1925 εξέδωσε την Ακολουθία του Προφήτου Ελισσαίου). Ο Γέροντας Φιλόθεος Ζερβάκος, μετέπειτα καθηγούμενος της ιεράς Μονής Ζωοδόχου Πηγής Λογγοβάρδας Πάρου, σημειώνει χαρακτηριστικά:

*Ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης ως μοναχός
Ανδρόνικος στη Σκιάθο.*

«Κατά το έτος 1905-1906 υπηρετῶν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ συμπατριώτης ἡμέραν τινα λέγει μοι: «Νὰ ἔλθης εἰς τὸν μικρὸν ναὸν τοῦ Προφήτου Ἐλισσαίου, εἰς τὸν ὁποῖον γίνονται κατανυκτικαὶ ἀγρυπνίαι καὶ ψάλλουν βυζαντινὰ οἱ

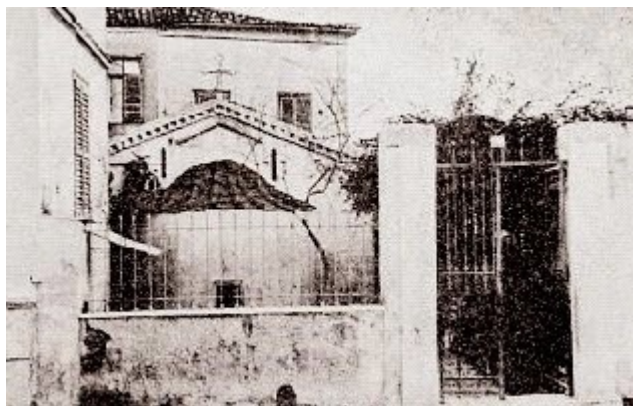
Παπαδιαμάντης, Μωραϊτίδης, Τσώκλης και ἄλλοι». Μετέβην εἰς μίαν ἀγρυπνίαν καὶ πολὺν ὑχαριστήθην καὶ κατενύγην... οἱ ὕμνοι, αἱ δοξολογίαι, τὰ στιχηρά, τὰ ἰδιόμελα, οἱ κανόνες, τὰ κατανυκτικὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ἔψαλλον οἱ ἀείμνηστοι καθηγηταὶ ἐξάδελφοι Ἀλέξανδροι Παπαδιαμάντης καὶ Μωραϊτίδης, ὄχι μὲφωνὰς θυμελικὰς καὶ βοὰς ἀτάκτους καὶ ἀναρμόστους, ἀλλά, ὡς λέγει ὁ Δαβίδ, μὲ σύνεσιν, μὲ συναίσθησιν, μὲ φόβον καὶ τρόμον: «ψάλλατε συνετῶς, ψάλλατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ». Ὅταν ἔψαλλον οἱ δύο Ἀλέξανδροι, Παπαδιαμάντης καὶ Μωραϊτίδης, ὁ εἷς δεξιὰ καὶ ὁ ἄλλος ἀριστερά, ἔψαλλον μὲ τόσῃν προσοχῇν, ταπείνωσιν, κατάνυξιν καὶ συντριβὴν καρδίας, πὺ ἐνόμιζες ὅτι προσηύχοντο, ὅτι ἴσταντο ἐνώπιον τοῦ ἀοράτως παρισταμένου καὶ πανταχοῦ παρόντος Παντοδυνάμου καὶ Παντοκράτορος Θεοῦ καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ τις ἡλαύνετο ὁ νοῦς του ὡσπερ ὑπὸ μαγνήτου, ἐπρόσεχε, ἤσθάνετο τὰ δρώμενα καὶ ἐνόμιζεν ὅτι εὕρισκετο εἰς τὸν Οὐρανόν....

Εντύπωση προκαλεῖ το γεγονός πως οὔτε ο Μωραϊτίδης οὔτε ο Παπαδιαμάντης γνώριζαν να γράφουν και να διαβάζουν την “παρασημαντική”, τη γραφή της βυζαντινῆς μουσικῆς. Παρόλο που θα ανέμενε κάποιος να δυσκολεύονται στην απόδοση των Ακολουθιῶν, εκείνοι κατάφεραν να εκτελοῦν αλάνθαστα τους ὕμνους. Τούτο συνέβαινε ἐπειδὴ αισθάνονταν βαθιά την ἐκφραση της μελωδίας και την ἐννοια του κειμένου (λόγω της ἐξαιρετικῆς κλασσικῆς τους παιδείας). Διέθεταν ἐπίσης “μουσικό αυτί” και μεγάλη μνήμη, που μαζί με τη θεολογική ανατροφή τους, καθιστούσαν ἐφικτή την ἐκτέλεση, σύμφωνα με τους ρυθμούς και τα μέτρα της βυζαντινῆς μουσικῆς.

Το 1901 ο Μωραϊτίδης παντρεύεται τη Βασιλική Φουλάκη με την οποία γνωρίστηκε στις ἀγρυπνίες του Αγ. Ελισσαίου και ἐζήσαν “παρθενίαν φυλάσσοντες”. Το 1907 σε ταξιδιωτική ἀποστολή στο Μέγα Σπήλαιο εἶχε ἕνα ἀτύχημα στο πόδι που θα τον ταλαιπωρήσει αρκετά. Από τότε ἐπάψε να ἀσχολεῖται με τη δημοσιογραφία, δε γράφει πια διηγήματα ἀλλά σχεδόν ἀποκλειστικά μεταφράζει και συνθέτει ἐκκλησιαστικά κείμενα.

Ο συγγραφέας διατηρεῖ ἐντονὴ πνευματικὴ ἐπικοινωνία με το Ἅγιο Ὄρος και με ἄλλες Μονές. Ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ σχέση του ὅπως και της γυναίκας του με τη Μονὴ Κεχροβουνίου Τήνου ἡ οποία διήρκησε 25 τουλάχιστον ἔτη. Πρόκειται για μίαν σειρά ἐπισκέψεων, δημοσιευμάτων, συγγραφῆς ἱερῶν ἀκολουθιῶν, ἀλλά και ἐπιστολῶν, με τη μοναχὴ Θεοδοσία Καρδίτση ἕνα “πνευματικό εἰδύλλιο” ὅπως ἐπισημαίνει ο Πέτρος Καμπάνης.

Ο Άγιος Ελισσαίος όπως τον είχε φωτογραφήσει ο Γιώργος Βαλέτας (1940).

Στο διάστημα 1919-1928 επιμελείται την έκδοση σε 2 εξάτομες συλλογές, των διηγημάτων του και των ταξιδιωτικών του εντυπώσεων «Με του Βορρά τα κύματα», από τις εκδόσεις Σιδέρη. Το 1914 τιμάται με το Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών, ενώ το ίδιο έτος πεθαίνει η σύζυγός του που τις τελευταίες μέρες της ζωής της έλαβε το αγγελικό σχήμα και μετονομάστηκε σε Αθανασία. Το 1928 εκλέγεται μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Σαράντα μέρες πριν το θάνατό του γίνεται η κουρά του σε μοναχό στους Τρεις Ιεράρχες της Σκιάθου όπου λαμβάνει το όνομα Ανδρόνικος. Αφήνει την τελευταία του πνοή στην αγαπημένη του γενέτειρα στις 5 Οκτωβρίου 1929.

Στο βίο του μπορούμε να διακρίνουμε τρεις περιόδους. Στην πρώτη (ως το 1880 περίπου) αναδύεται κατά την περιγραφή του Γαβριηλίδη “ο χαρίεις και κομψευόμενος νέος με τους λάμποντας οφθαλμούς και τα ηδέα χαρακτηριστικά”. Μετέχει των κοσμικών συγκεντρώσεων, των φιλολογικών σαλονιών και ξεχωρίζει για το χιούμορ και τα ευφυολογήματά του. Είναι η θορυβώδης, η κοσμική, η νεανική, η γελώσα περίοδός του. Στη δεύτερη (ως το 1907) εργάζεται ως φιλόλογος, δημοσιογράφος και ταξιδεύει ως ανταποκριτής. Αρχίζει να γίνεται πιο αθόρυβος, πιο σιωπηλός, πιο μετριόφρων. Από το 1907, οπότε έχει και το ατύχημα, ως το τέλος του βίου του ζει ασκητικά απομονωμένος από τον υπόλοιπο κόσμο.

Να πως μας τον περιγράφει δημοσιογράφος το 1920: «Ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης ζει περιορισμένος εντός της μικράς του κατοικίας μη θυσιάζων ολίγας ώρας εκ της μελέτης και της προσευχής του δια την ανά την πόλιν έξοδόν του. Η βυζαντινή κατάλευκος γενειάς του εμφανίζεται κάτω απ’ το μείδισμα των χειλέων του ... Εις την γωνίαν του δωματίου υψούται το εικονοστάσιον με είκοσι περίπου εικόνας. Το θυμιατήριον ευρίσκεται εκεί επί της τραπέζης μετά του μικρού κηροπηγίου. Το άρωμα προηγηθέντος θυμιάματος έχει παραμείνει εις την ατμόσφαιρα του δωματίου». Στα τέλη της δεκαετίας του ‘30 ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου συμπληρώνει την εικόνα του αναχωρητή Μωραϊτίδη: «...Η πράξη του να γίνει καλόγηρος θα ξαφνιάσει πολλούς. Καλόγηρος σε βαθύ γήρας ! .... Άλλωστε ήταν καλόγερος και με τα πολιτικά. Τα αυστηρότερα μοναστήρια δεν έχουν να

παρουσιάσουν τέτοιο μοναχό ... Η Ακαδημία τον βρήκε μοναχό. Εδώ και δεκαπέντε χρόνια μας έκοψε το χαιρετισμό ως αμαρτωλή πράξη! Απηλλάγη απ' αυτήν την κοινωνική υπηρεσία... σε έκσταση βυθισμένος βάδιζε μέσα στην πόλη ο ξένος...».

Η εν γένει παρουσία του τονίζει την ασκητική - αναχωρητική πλευρά του, αλλά και την επιθυμία του για "ειρηνικά, ανώδυνα και ανεπαίσχυντα τέλη". Η τελευταία του επιστολή στην εφημερίδα "Εστία" που δημοσιεύτηκε μετά το θάνατό του το αποδεικνύει: *«Σήμεραν είχαν τη μεγαλυτέραν εορτήν της ζωής μου. Απέκτησα το Μέγα Αγγελικό Σχήμα. Δεν είμαι πλέον ο διδάσκαλος Αλέξανδρος, ο πρεσβύτες, ο πολυάσχολος. Είμαι ο μοναχός Ανδρόνικος...»*. Ήταν ο "τέρπων και άμα διδάσκων τον ελληνικόν λαόν μετά χάριτος και ευσεβείας" κατά το χαρακτηρισμό του Αρχιεπισκόπου Αθηνών. Ένας απλός διαβάτης της ζωής που άφησε το άρωμα της ψυχής του να ευωδιάζει στα έργα του, περνώντας απ' αυτόν τον κόσμο, το ΜΙΚΡΟ το ΜΕΓΑ.

<http://bit.ly/2UPKHOD>